

ב. אף במקום שפטור מן הקרבן, מלקין אותו מכת מרדות מדבריהם, בגדולים ובמזידים (עפ"י רמב"ם איס"ב ג, טז). ומשמע מדבריו שאין מלקות בשפחה חרופה משום 'לא תהיה קדשה'. וזה שלא כדברי המנחת-חינוך (רסו, יח) שמלבד מלקות דידה וקרבת דידה, לוקים שניהם משום קדשה [לדעת רוב הפוסקים], ואף בביאה שלא כדרכה ובהערה.

לענין אינו-מתכוין (כגון נפל ונתקע, שאנוס הוא. תוס' וישן – אין חילוק בין שפחה לשאר עריות, לעולם פטור.

פרק שלישי; דפים יא – יב

יט. האם יש חיוב קרבן באופנים הבאים?

א. אמרו לו שנים אכלת חלב בשוגג.

ב. אמר לו זאת עד אחד או אשה.

ג. עד אחד אומר אכל ועד אחד אומר לא אכל.

א. שני עדים אומרים לו אכלת חלב – אם אינו מכחישם אלא שותק (ופשוט שהוא הדין באומר 'איני יודע'.

תוס') – מביא חטאת. [מבואר בגמרא שאין צריך על כך לימוד מיוחד אלא פשוט בסברה]. ואם אמר 'לא אכלתי' – רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים.

נסתפקו בגמרא בטעמים של חכמים, האם הוא מתוך שיכול לתרץ דבריו ולפרשם 'לא אכלתי שוגג אלא מזיד' וכן כל כיוצא בזה, אבל במקום אחר – חייב, או שמא לעולם נאמן אדם על עצמו בנוגע לכפרה, יותר ממאה עדים.

לפירוש אחד ברש"י, הסיקו שטעמים של חכמים משום 'מיגו'. אבל לדעת רבי יהודה בברייתא נאמן גם כשאין לו מיגו [כגון שאמרו לו אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אומר לא נטמאתי, או שאמרו לו אכלת חלב ואמר לא אכלתי לא בשוגג ולא במזיד, וכל כיו"ב. מפרשים]. ולפירוש התוס' (ור"ג), אפשר שגם רבי יהודה אינו חולק בדבר.

אמר רב נחמן: הלכה כרבי יהודה. אמר רב יוסף: לא שנו אלא בינו לבין עצמו ולעצמו, אך לא יאכל בפרהסיא ולא יאכיל אחרים באותם טהרות שלדברי העדים הוא טימאן (ראשונים).

א. הרמב"ם פסק להלכה כחכמים, והראב"ד השיגו, שהלא רב נחמן פסק כרבי יהודה [ובכסף משנה

פרש שלהרמב"ם מה שאמרו 'לא אמר רב יהודה אלא לבין עצמו ולעצמו הכוונה שלענין קרבן מודה רבי יהודה שיש להאמין העדים].

ב. כתבו התוס' [כאן ובב"מ ג, שלא כמשמעות דברי רש"י] בשיטת סוגיתנו, שלא פטרו חכמים אלא כשעכשו אפשר לפרש דבריו באופן שאינם סותרים לדברי העדים, ואין די שהיה לו 'מיגו' בתחילה, וכגון ששואלים אותו והוא אומר שלכך נתכוין מתחילה שלא אכל שוגג אלא מזיד. ורבי מאיר מחייב אף באופן זה.

ואולם הסוגיא בב"מ (א) נוקטת כפי הצד שלחכמים אדם נאמן על עצמו כנגד עדים אף כשאין לו מיגו. ולפי לשון זו הוא הדין כשהעדים מעידים שלא אכל והוא אומר אכלתי – מביא קרבן.

ולדעת כמה ראשונים אין חילוק אם אמר 'לא אכלתי' סתם או שאמר 'לא אכלתי כלל' [ואפילו

פירש 'לא שוגג ולא מזיד'. מאירי יבמות פח], שמשעה שאמר לא אכלתי רואים אותו כאילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד [ואין אנו תופסים דבריו במה שאמר 'לא אכלתי מזיד']. אמוראים פרו שמודה ר"מ לחכמים באופנים שאין עדות גמורה לחייבו, כגון שאמרו לו שני עדים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי – נאמן, שיכול לומר להם לא גמרתי ביאתי (ריש לקיש), וכך אנו מפרשים דבריו במה שאמר לא בעלתי (עפ"י תוס'; רמב"ם שגגות ט, ד). ודוקא אם טען כך, אבל בלאו הכי חייב להביא קרבן והיא לוקה על סמך העדות, הגם שלא ראו אם גמר ביאתו אם לאו אלא ראו כדרך המנאפים (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א כא; זכר יצחק עה, א).

וכן בנוי שא"ל נטמאת ואמר לא נטמאתי, יכול לומר נשאלתי על נזירותי (רב ששת). וכן א"ל יודע אתה בעדות פלוני והוא אומר לא ידעתי – יכול לפרש דבריו לא נתכוונתי להעיד (אביי).

ב. עד אחד או אשה אומרים אכלת חלב; אם שותק – חייב, ואם מכחיש – פטור (הודע אליו – משמע מעצמו, ולא שיודיעוהו אחרים. יכול אפילו אין מכחישן – תלמוד לומר או הודע אליו מכל מקום).

א. כתבו התוס' שאם אמר איני יודע הרי זה כמכחיש ופטור, כי הלא מכחיש ממש אין צריך לימוד מיוחד לפטור, שהרי אין עד אחד קם באיש לחייבו, וא"כ הלימוד נצרך לאומר 'איני יודע'. ודוקא שתיקה שהיא כהודאה מועילה לחייבו [וכגון שאומר אכלת חלב בענין שהיה לך לידע, והוא שותק. עפ"י תוס' קדושין סה: יו"ד קכז].

ויש מי שכתב שהוא הדין באופן שמאמינו לעד, הגם שאינו יודע את חטאו בלעדי העד. והרבה ראשונים חולקים וסוברים שגם כשלא היה לו לידע או גם אם אומר 'איני יודע' חייב (ע' ש"ך יו"ד קכו סקט"ו; שפת אמת כאן).

ב. גזלן אינו נאמן לחייבו, אפילו הלה שותק (עפ"י תוס').

ג. עד אחד אומר אכל ועד אחד מכחיש, וכן בשתי נשים – מביא אשם תלוי.

א. כתבו התוס' (עפ"י יבמות פח:), דוקא כשהעידו בבת אחת אבל אם נתקבלה עדותו של אחד שאכל חלב, הרי הוא נאמן כשנים ושוב אין השני נאמן להכחישו, הלכך חייב חטאת. ויש אומרים שהדבר שנוי במחלוקת ראשונים (ביבמות פו: עש"ך יו"ד קכו סק"ד [וע' בחו"ד]; הגהות הרד"ל, שפת אמת וערוך לגר כאן).

ב. יש מפרשים שמדובר בשתי חתיכות לפניו, אחת חלב ואחת שומן; עד אחד אומר חלב אכלת והשני אומר שומן אכלת (עפ"י ראב"ד שגגות ה, ג. ובדעת הרמב"ם צדו המפרשים לכאן ולכאן – עכס"מ שם; מהרי"ט יו"ד א; שב שמעתא א, ת; מרכה"מ אישות ט).

ג. עד אחד אומר חלב אכלת ואשה אומרת שומן אכלת – מביא אשם תלוי (תוספתא כאן. וב'חסדי דוד' תלה דין זה במחלוקת הראשונים להלכה).

ד. תרי ותרי – מביא אשם תלוי, שהרי אפילו אם לבו נוקפו מביא אשם תלוי (עפ"י ירושלמי יבמות י, ג).

אם הוא עצמו אומר שלא אכל – ודאי פטור מכלום.

ולהתוס', הוא הדין באומר 'איני יודע'. ואילו הרמב"ם ועוד פוסקים חולקים.

דף יב

- כ. מה הדין במקרים הבאים, בשגגה?
א. אכל חלב וחלב בהעלם אחד / בשתי העלמות.
ב. אכל חלב ודם ופיגול ונותר בהעלם אחד.
ג. אכל חצי-כזית וחזר ואכל חצי-זית, ממין אחד / משני מינים / בהעלם אחד / בשני העלמות.
א. אכל כזית חלב ועוד כזית חלב בהעלם אחד – אינו חייב אלא אחד. בשתי העלמות – חייב על כל אחד ואחד, שהעלמות מחלקות.
אכל שני חלבים משני תמחויין (= בתבשילים שונים), אפילו בהעלם אחד; לר' יהושע, חייב על כל אחד ואחד – שהתמחויים מחלקים.
להלכה אין תמחויין מחלקים, וכדעת רבי עקיבא (עפ"י רמב"ם שגגות ו, א).
ב. אכל איסורים משמות שונים, אפילו בהעלם אחד חייב על כל אחד ואחד.
פיגול ונותר הרי הם מינים שונים לענין חיוב קרבן, הגם שהם אסורים בלאו משותף (עפ"י תוס'; רמב"ן שבת עא. ויש סוברים שיש בהם לאוין נפרדים).
ג. אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית בהעלם אחד [ולא שהה ביניהם יותר מדאי, וכדלקמן], ממין אחד – חייב. משני מינים – פטור.
אכל בשתי העלמות, שהיתה לו ידיעה בינתים; לדעת חכמים פטור אפילו ממין אחד, ורבן גמליאל מחייב שלדעתו 'אין ידיעה לחצי שיעור'. רבינא אמר שמשנתנו סוברת כרבן גמליאל.
והלכה כחכמים שיש ידיעה לחצי שיעור (רמב"ם שגגות ו, ח).
היו שני החצאים (ממין אחד) משני תמחויין; נחלקו שתי הלשונות בגמרא בדעת ר' יהושע שתמחויין מחלקים, האם יש לפוטרו, או שמא לא אמר רבי יהושע אלא לחומרא, אבל לקולא – מצטרפים שני החצאים לחייב. (כאמור, להלכה פסק הרמב"ם בין לחומרא בין לקולא אין תמחויין מחלקים).
ברמב"ם משמע ששני חצאים מפיגול ונותר מצטרפים לחייב קרבן (ע' קרן אורה מעילה יז; אבי עזרי פסוה"מ יח, י).

דפים יב – יג

- כא. א. מהו שיעור משך הזמן של אכילה ושתייה, להתחייב עליהן משום מאכלות אסורים?
ב. האוכל אכלים טמאים ושותה משקים טמאים – כמה יאכל וישתה וייפסל גופו על ידין? מה הדין לענין טבילה באמצע אכילתו? מה דינה של מעוברת לענין זה?
ג. תינוק היונק חלב מאמו שנגעה בטמא-מת – האם נטמא גופו על ידי כן?
ד. מהם דיני טומאתם של הליחות והמשקים היוצאים מגוף הזב והזבה?
א. איסורי אכילה שחייבים עליהם בכזית, שיעור משך אכילת כזית מהם לחייב הוא בכדי אכילת פרס (הלכה למשה מסיני היא. שו"ת הרא"ש טו, ב). שהה באכילתם יותר משיעור זה – פטור. רבי מאיר מחמיר ואומר אפילו אכל יותר מכדי אכילת פרס, משערים כאילו אוכל קליות זה אחר זה וחייב.